

2020/06

Jaunimo situacija darbo rinkoje

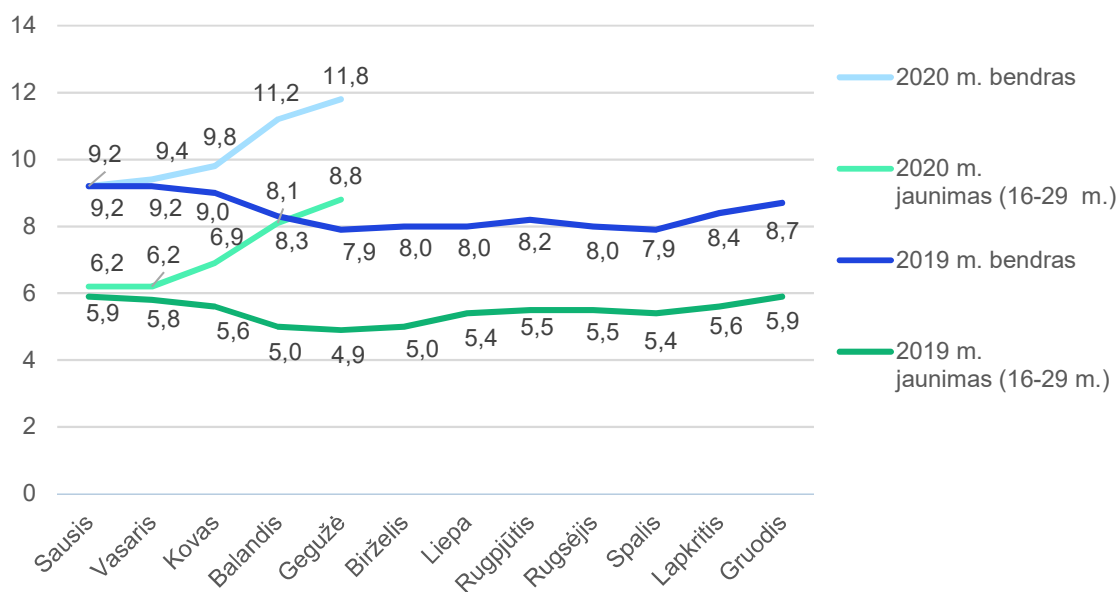
Užimtumo
tarnyba

Labiausiai augo 25–29 m. darbo neturinčių asmenų dalis

Birželio 1 d. Užimtumo tarnyboje buvo registruota 39,3 tūkst. darbo neturinčių jaunuolių (16–29 m.) – t. y. beveik kas penktas (19,3 proc.) registruotas darbo neturintis asmuo. Jie sudarė 8,8 proc. šalies 16–29 m. amžiaus gyventojų.

Palyginti su 2019 m. birželio 1 d., šiemet darbo ieškojo 16,8 tūkst. (74,5 proc.) daugiau jaunuolių. Įprastai pavasarį dėl darbo rinkos sezoniškumo registruotų nedirbančiųjų skaičius mažėja, taip pat ir tarp jaunimo. Tačiau LR Vyriausybei kovo 16 d. paskelbus karantiną ir ekstremalią situaciją, darbo neturinčių asmenų skaičius ėmė sparčiai augti. Palyginti su kovo 1 d., 16–29 m. nedirbančių jaunuolių skaičius augo 38 proc.

Registruotas nedarbas 2019–2020 m., proc.

Darbo neturinčių asmenų struktūra pagal amžiaus grupes, proc.

Amžiaus grupė	2020-01-01 – 2020-02-29	2020-03-01 – 2020-05-31	Pokytis
16–19 m.	3,2	2,1	-1,1
20–24 m.	11,9	12,8	0,9
25–29 m.	12	13,4	1,4
30–34 m.	10,8	11,1	0,3
35–39 m.	9,2	9,4	0,2
40–44 m.	9,6	10	0,4
45–49 m.	11,3	11,9	0,6
50–54 m.	12,3	11,5	-0,8
55–59 m.	12,7	11,5	-1,2
60–64 m.	6,9	6,5	-0,4

Po karantino paskelbimo Užimtumo tarnyboje besiregistruojančio jaunimo skaičius augo labiau nei kitų amžiaus grupių. Kovo–gegužės mėn. kreipėsi 22,5 tūkst. darbo neturinčių jaunuolių – tai 33,9 proc. daugiau nei per tą patį 2019 m. laikotarpį. Iš viso per tris karantino mėnesius įregistruota 79,6 tūkst. (31 proc.) darbo neturinčių žmonių daugiau negu 2019 m. kovo–gegužės mėn.

Tarp naujai įregistruotų klientų mažėjo vyresnių kaip 50+ ir jaunesnių kaip 20+ asmenų dalis. Labiausiai augo 25–29 m. darbo neturinčių asmenų dalis. Tam įtakos galėjo turėti teisinės bazės pakeitimai – studijuojantiems jaunuoliams, besiregistruojantiems Užimtumo tarnyboje, suteikiamas bedarbio statusas, o turintiems reikiamą socialinio draudimo stažą, skiriama nedarbo socialinio draudimo išmoka. Anksčiau jaunuoliams buvo suteikiamas besimokančiojo statusas.

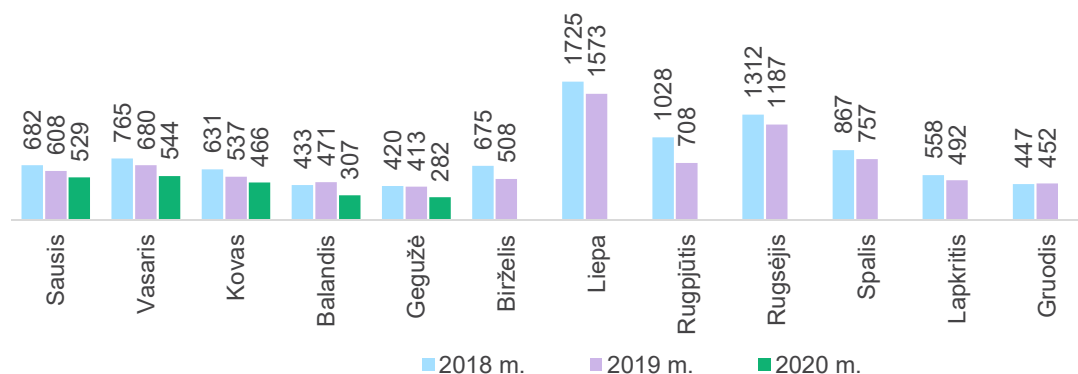
Užimtumo tarnybos klientais tapo penktadaliu mažiau absolventų

2020 m. sausio–gegužės mėn. Užimtumo tarnyboje registravosi 2,1 tūkst. absolventų, t. y. 21,4 proc. mažiau nei tuo pačiu laikotarpiu 2019 m. ir 27,4 proc. mažiau nei 2018 m.

2020 m. gegužės mėn. į Užimtumo tarnybą dėl darbo paieškos kreipėsi 282 absolventai, t. y. beveik du kartus mažiau nei 2019 m. gegužės mėn.

Daugiausia jų registruojasi liepos arba rugsėjo mėn. Beveik pusė – baigę profesinio mokymo įstaigas.

Darbo ieškantys absolventai registruoti Užimtumo tarnyboje

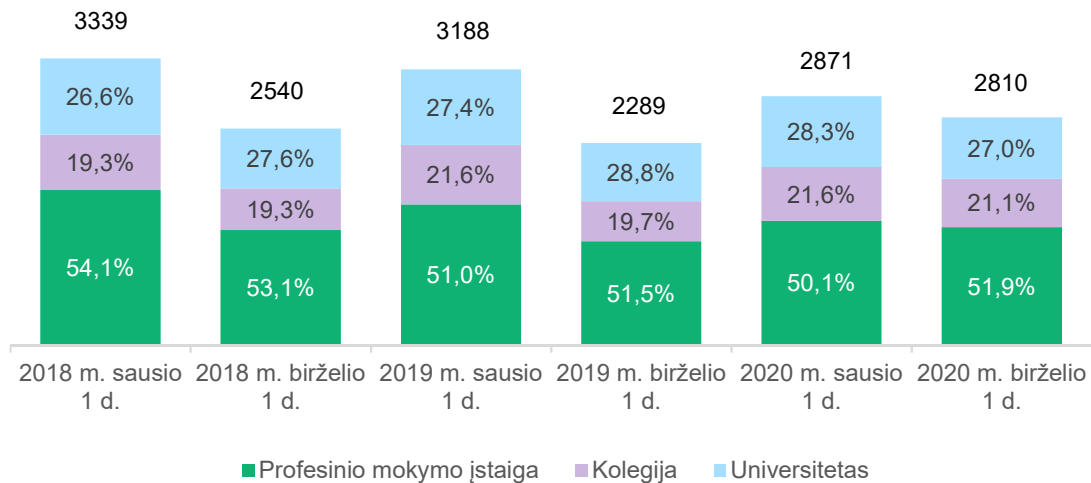

Šių metų birželio 1 d. Užimtumo tarnybos klientų aptarnavimo skyriuose daugiausia registruota jaunuolių, baigusių Vytauto Didžiojo universitetą (tų, kurie studijas baigė per paskutinius metus) – tai daugiau nei ketvirtadalis visų aukštųjų mokyklų absolventų. Vilniaus universiteto absolventai sudarė 16 proc., Kauno technologijos universiteto – 11 proc.

Didžiausią dalį registruotų jaunuolių, baigusių kolegijas, sudarė Kauno kolegijos (18 proc.), Vilniaus kolegijos (15 proc.) ir Socialinių mokslų kolegijos (11 proc.) absolventai.

Tarp baigusiujų profesines mokyklas daugiausia registruota Šiaulių profesinio rengimo centro (5 proc.), Alytaus profesinio rengimo centro (5 proc.), Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centro (3 proc.), Kauno technikos profesinio mokymo centro (3 proc.), Biržų technologijų ir verslo mokymo centro (3 proc.), VšĮ Panevėžio profesinio rengimo centro (3 proc.) absolventų.

Užimtumo tarnyboje registruotų absolventų pasiskirstymas pagal mokymo įstaigos tipą

Kelerius pastaruosius metus į Užimtumo tarnybą daugiausia kreipiasi šias studijų programas baigę absolventai:

- universitetų – teisę, viešąjį administravimą, kūrybines industrijas, kineziterapiją, politikos mokslus;
- kolegijų – socialinį darbą, buhalterinę apskaitą, teisę, automobilių techninį eksploatavimą;
- profesinių mokyklų – virėjo, automobilių mechaniko, apdailininko profesijas.

Darbo paieškos sunkumai: įdarbinama 30 proc. mažiau jaunuolių

Tarpininkavimo įdarbinant paslaugos kovo–gegužės mėnesiais suteiktos 9,8 tūkst. jaunuolių, tai 30 proc. mažiau nei 2019 m. kovo–gegužės mėn., kai jų buvo įdarbinta 14 tūkst. Iš viso šių metų kovo–gegužės mėnesiais įdarbinta 36,1 tūkst. darbo ieškančių asmenų – 33 proc. (53,9 tūkst.) mažiau negu per tą patį laikotarpį pernai.

Daugiausia jaunuolių įsidarbino paslaugų sektoriuje – 65,5 proc., iš jų 24,4 proc. – mažmeninės ir didmeninės prekybos įmonėse. Beveik kas penktas – pramonės įmonėse, kas dešimtas – statybose.

Karantino metu fiksuotas nedidelis (2,4 proc. punkto) nedarbo lygio šuolis: kovo 1 d. nedarbas siekė 9,4 proc., birželio 16 d. – 11,8 proc. Pastarąsias tris savaites nedarbo lygis išlieka stabilus. Tam įtakos turėjo valstybės teikiama finansinė parama darbo vietoms išsaugoti – iki birželio 15 d. darbdaviams, kurių darbuotojai yra prastovose, darbo užmokesčiui kompensuoti išmokėta 86 mln. Eur. Lietuvos verslas šios krizės metu fokusuojasi į maksimalų darbo vietų išlaikymą ir stengiasi išvengti darbuotojų atleidimų – įmonės puikiai supranta, kad ekonomikai įžengus į atsigavimo stadiją, surasti tinkamų darbuotojų bus itin sunku. Vis dėlto neturinčių darbo asmenų ir laisvų darbo vietų disbalansas sąlygoja situaciją, kuomet įsidarbinti tampa vis sunkiau nepriklausomai nuo amžiaus.

Karantino metu uždaryti paslaugų sektoriaus verslai tikėtina atsigaus lėčiau nei tie, kuriuos krizė palietė mažiau. Dauguma jaunuolių dirba būtent koronaviruso skaudžiajame paliestuose prekybos, paslaugų ir aptarnavimo sektoriuose. Tai lėmė, kad dalis jų neteko darbo, o susirasti naują, papildomą darbą yra sunkiau nei ankstesniais metais.

Per krizes darbdaviai stengiasi išsaugoti aukščiausios kvalifikacijos bei labiausiai patyrusius, lojalius darbuotojus. Jaunimas turima patirtimi dažnai nusileidžia šiek tiek vyresniems

kolegoms. Taip pat nemaža jaunimo dalis neturi profesinio pasirengimo (45 proc. kovo–gegužės mėn. įregistruotų 16–29 m. jaunuolių neturėjo profesinio pasirengimo, tuo tarpu neturintieji profesinės kvalifikacijos tarp visų bedarbių sudarė 31,5 proc.). Pastebėta, kad jaunas žmogus dažniau ryžtasi keisti darbą, tačiau darbo rinkoje jaunimui, neturinčiam darbo patirties, tenka konkuruoti su kvalifikuotais, darbo patirtį turinčiais, tačiau dėl ekstremalios situacijos darbo netekusiais asmenimis. Kita vertus, ekstremali situacija padidino IT žinių vertę – tai palankus veiksnys darbo ieškančiam jaunam žmogui.

Šiais metais dėl karantino ir susiklosčiusios ekonominės situacijos sezoninių darbų pasiūla beveik 2 kartus mažesnė nei ankstesniais metais tuo pačiu laikotarpiu. Dar vienas niuansas – sezoninių darbuotojų paieška nusikėlė: įprastai darbuotojų vasaros sezoniniams darbams būdavo ieškoma balandžio mėn., o šių metų vasaros pradžioje tik pradėta stebėti lėtas sezoninių darbuotojų paieškos augimas.

Studentams ir moksleiviams daugiausiai laisvų darbo vietų registravo žemės ūkio įmonės, nors įprastai registruodavo paslaugų sektorius. Studentus ir moksleivius taip pat darbu priimtų didmeninės ir mažmeninės prekybos, informacijos ir ryšių veiklą vykdančios įmonės. Tačiau nėra didelės darbuotojų paklausos vasaros sezonui turizmo sektoriuje bei kurortuose.

Projektai jaunimui – galimybė įgyti profesinės patirties

Jaunuoliams įsidarbinti dažnai trukdo praktinių įgūdžių stoka, įgytos kvalifikacijos (specialybės) darbuotojų perteklius darbo rinkoje, ydingos nuostatos darbo atžvilgiu ar elementarių socialinių įgūdžių trūkumas. Todėl Užimtumo tarnybos vykdomais projektais siekiama jaunimą įtraukti į aktyvų visuomeninį gyvenimą bei sumažinti jaunimo nedarbo lygį.

Projekte „Jaunimo socialinių kompetencijų didinimas“ 2020 m. dalyvauja 2522 jaunuoliai, iš jų – 687 turintys aukštąjį išsilavinimą. Tuo tarpu 2019 m. projekte dalyvavo 969 dalyviai, iš jų – 257 turintys aukštąjį išsilavinimą. Šio projekto tikslas – sumažinti nedarbingo, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio 16–29 m. amžiaus jaunimo skaičių, įgyvendinant ankstyvosios intervencijos ir aktyvumo skatinimo priemones.

Projektas „Būk verslus“ nuo jo įgyvendinimo pradžios iki 2020 birželio 15 d. įtraukė 353 jaunuolius iki 29 m. 2019 m. dalyvavo 259 jaunuoliai, iš jų – 184 pasinaudojo savarankiško užimtumo rėmimo priemone, 75 – vietinių užimtumo iniciatyvų priemonės finansavimu. Projekto tikslas – padidinti darbo neturinčių asmenų užimtumą, remiant darbo vietų steigimą.

Projektas „Jaunimo užimtumo skatinimas“ (toliau – JUS) prisideda prie darbo rinkos paklausos ir pasiūlos suderinamumo, jaunų darbo neturinčių asmenų užimtumo didinimo. Šio projekto metu jaunuoliams siūloma dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse: profesinio mokymo, pameistrystės, stažuotės, kompetencijų pripažinimo neformaliojo būdu, darbo įgūdžių įgijimo rėmimo, įdarbinimo subsidijuojant.

JUS projekto priemonė	Dalyvavusių jaunuolių skaičius	
	2019 m.	2020 m.
Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas	25	77
Įdarbinimas subsidijuojant	103	172
Kompetencijos pripažinimas	1	21
Pameistrystė	7	18
Profesinis mokymas	119	308
Stazuotė	2	46
Iš viso:	257	642

Projekto „TAPK – tavo ateities perspektyvų kūrimas“ metu darbo ieškantys asmenys gali įgyti naują rinkoje paklausią profesiją, patobulinti turimą kvalifikaciją ir įgauti daugiau profesinės patirties.

TAPK projekto priemonė	Dalyvavusių jaunuolių skaičius	
	2019 m.	2020 m.
Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas	591	214
Įdarbinimas subsidijuojant	1187	181
Kompetencijų pripažinimas	38	4
Pameistrystė	67	3
Profesinis mokymas	1104	194
Stažuotė	69	19

Pasinaudoję darbo įgūdžių įgijimo rėmimo priemone 2020 m. daugiausiai – 33 proc. jaunimo įsidarbino apdirbamojoje gamyboje, 21 proc. – aptarnavimo srityje, 18 proc. – didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje, o po 7–9 proc. – žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo, statybos sferose.

2019 m. ir 2020 m. daugiausiai – 30–36 proc. jaunimo subsidijuojant įdarbinta aptarnavimo srityje, 19–25 proc. – didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje, 17–20 proc. – apdirbamojoje gamyboje, nuo 5 iki 16 proc. – žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės, statybos, informacijų ir ryšių, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų teikimo sferose.

Tarp dalyvaujančių kompetencijų pripažinimo priemonėje populiariausios elektrinių krautuvų ir vežimėlių vairuotojo, manikiūrininko, virėjo, santehniko bei pardavėjo mokymo programos.

Pameistrystėje – lengvųjų automobilių kėbulo dažytojo, metalo konstrukcijų montuotojo, kirpėjo, socialinio darbuotojo padėjėjo, suvirintojo elektra, medienos apdirbimo staklininko, pardavimų vadybininko, metalų suvirintojo bei pjaustytojo elektra ir dujomis, socialinių tinklų komunikacijos, manikiūrininko mokymo programos.

Profesinio mokymo priemonėje – įvairių kategorijų vairuotojų, apskaitininkų-buhalterių, interneto tinklalapių kūrimo bei programavimo, metalų suvirintojo bei pjaustytojo elektra ir dujomis, plataus profilio kirpėjo, manikiūrininko mokymo programos.

Stažuotėje populiariausios sferos: didmeninė ir mažmeninė prekyba, variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, profesinė, mokslinė ir techninė veikla, žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas, apdirbamoji gamyba, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų teikimas, žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė, švietimas ir statyba.

Jaunimo įsidarbinimo sėkmės veiksniai ir tendencijos darbo rinkoje

Įsidarbinimo sėkmę lemia ne tiek pasirinkta jaunuolio studijų programa ar profesija, kiek aktyvumas, vidinė motyvacija ir noras būti geriausiam. Su jaunimu dirbančių specialistų teigimu, vos penktadaliui jaunų žmonių yra svarbu, kad darbas atitiktų įgytą specialybę / profesiją. Tai iš dalies rodo, kad jaunuoliai Lietuvoje skiria nepakankamai dėmesio atsakingam studijų pasirinkimui ir karjeros planavimui. Pasirinkdami populiarią, bet jiems netinkančią specialybę / profesiją, jaunuoliai dar studijų metu arba jas baigę supranta, kad darbo, susijusio su įgytu išsilavinimu, dirbti nenori. Tokiais atvejais darbo yra ieškoma srityse, kuriose žmogus nėra įgijęs nei žinių, nei įgūdžių.

„Mosta“ absolventų karjeros stebėsenos tyrimas atskleidžia, kad visus darbo aspektus geriau vertina tie jaunuoliai, kurie studijų metu ne tik studijavo, bet ir užsiėmė visuomenine veikla studentų, nevyriausybinėse organizacijose ir pan. Tokie jaunuoliai po studijų dirba įdomesnę darbą, jaučiasi labiau motyvuoti siekti karjeros aukštumų bei susiranda juos tenkinantį darbą.

Tai realus įrodymas, kad studentas turi sugebėjimų, kurie gali būti prilyginami realiai darbo patirčiai. Toks žmogus moka derinti kelias veiklas ir organizuoti savo laiką, yra aktyvus ir nelaukia, kol jam bus kažkas pasiūlyta – jis pats eina, ieško, daro. Tai yra iniciatyvumas, gebėjimas pačiam ieškoti užduočių ir sprendinių. O gyvenimo aprašyme nurodyta informacija apie savanorystę gali tapti svariu argumentu kandidatų atrankoje.

Įsidarbinimo sėkmę taip pat lemia jaunuolių lūkesčiai darbo vietai, darbdaviui, kurie dažnu atveju yra per dideli, neatitinkantys jų turimos kvalifikacijos ir patirties. Darbdavių teigimu, jaunimo teorinis parengimas yra pakankamas, tačiau trūksta praktikos.

Pameistrystė, stažuotė, neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimas – pakankamai naujos užimtumo priemonės, tačiau prisidedančios prie jaunimo spartesnės integracijos į darbo rinką. Jaunuoliams nevertėtų vadovautis nuostata, kad diplomai yra darbovietės garantas ir nesivaikyti specialybių madų. Vertinga rinktis tai, kur jau dabar jaunuolis yra stiprus. Asmeniui atradus sritį, kuri jam yra įdomi ir kurioje jis norėtų dirbti, vertėtų nuolat mokytis, tobulėti ir siekti pasirinktos srities eksperto kompetencijų.

Pasaulinės ir Lietuvos darbo rinkos tendencijas rodo, kad darbdaviai vis dažniau ieško darbuotojų ne pagal konkrečias specialybes, bet tarp reikalavimų įvardija įgūdžius ir žinias, kurių tikisi iš naujo darbuotojo. Profesijos tampa vis labiau neapibrėžtos, viena pareigybė dažnai apima kelioms profesijoms būdingus įgūdžius. Todėl jaunuoliui, planuojančiam karjerą, neverta susikoncentruoti į profesijų pavadinimus, o verčiau galvoti apie skirtingus įgūdžius ir žinias bei jų perspektyvas ateities darbo rinkoje.

Tobulėjant pramonei ir apskritai modernėjant ekonomikai judama link rutininių darbų automatizavimo, skaitmenizavimo, t. y. nyksta techniniai, monotoniški darbai. Naujų darbo vietų kūrimą (ir esamų naikinimą) lemia technologinė kaita. Akivaizdu, kad skaitmenizacija liečia beveik visas sritis, tad kompiuterinis raštingumas, apimantis ir algoritmų rašymą, yra vienas pamatinių įgūdžių dabartinėje ekonomikoje. Šalia šio įgūdžio būtų galima paminėti užsienio kalbų mokėjimą, kuris jau dabar yra neatsiejamas nuo galimybės būti konkurencingam modernioje ekonomikoje. Šio sąrašo viršuje rikiuojasi ir gebėjimas spręsti sudėtingas problemas, kritinis mąstymas ir kūrybiškumas.

Ketvirtoji pramonės revoliucija keičia darbo specifiką, procesą ir žmogaus situaciją bei savijautą darbo rinkoje. Dėl ketvirtosios pramonės revoliucijos keičiasi įgūdžiai, būtini darbuotojams atlikti. Dažnai klaidingai manoma, kad ateityje bus reikalingi tik technologiniai įgūdžiai. Nepaisant to, kad žmonės dirbs su technologijomis, Pasaulio ekonomikos forumo ekspertai nurodo, kad reikės ir specialiųjų įgūdžių, tokių kaip kūrybiškumas ir bendradarbiavimas. Dėl ketvirtosios pramonės revoliucijos akcentuojama darbuotojų perkvalifikavimo būtinybė – tai padėtų užtikrinti, kad žmonės visame pasaulyje turėtų išsilavinimą, kvalifikaciją ir įgūdžius, tenkinančius šiandienos besikeičiančios darbo vietos reikalavimus ir padėtų ruošti ateities darbuotojus, kurie dar neegzistuoja.

Jaunuoliams, siekiantiems pažinti darbo rinkos poreikius, vertėtų pasidomėti kiekvienų metų pabaigoje Užimtumo tarnybos specialistų atliekama darbdavių apklausa apie darbo rinkos tendencijas ir darbuotojų poreikį ateinantiems metams. Diskutuojant su socialiniais partneriais apie reikiamų profesijų darbuotojus konkrečiuose regionuose Užimtumo tarnyba parengia [profesijų žemėlapi](#), kuriame prognozuojamas 155 profesijų aktualumas Lietuvos darbo rinkai, profesijų grupių pasiūlos ir paklausos situacija savivaldybėse, pateikiami paskutinių šešerių metų pasiūlos bei paklausos statistiniai duomenys. Remiantis darbdavių nuomone kiekvienais metais taip pat sudaromas „[Įsidarbinimo galimybių barometras](#)“, kuriame numatoma, kokių profesijų darbuotojų paklausa bus didelė, vidutinė ar maža.

Prognozuojant šių metų paklausias profesijas buvo apklausta 4,4 tūkst. darbdavių, kurių įmonėse dirba 242,4 tūkst. darbuotojų.

Kita galimybė sužinoti apie situaciją darbo rinkoje – Jaunimo darbo centrai (toliau – JDC). 2019 m. 45 JDC informavimo ir konsultavimo paslaugas suteikė 86,1 tūkst. darbo ieškančių jaunuolių. JDC teikia informaciją apie laisvas darbo vietas, studijų programas, profesijos pasirinkimą, jaunuoliai konsultuojami gyvenimo aprašymo (CV), motyvacinio laiško rašymo,

darbo paieškos, profesijos pasirinkimo, karjeros planavimo, pasirengimo pokalbiui su darbdaviu ir kitais klausimais.

Norintieji užsiregistruoti Užimtumo tarnyboje informuojami apie reikalingus pateikti dokumentus, socialines garantijas, jaunimui teikiamas galimybes dalyvauti Užimtumo tarnybos įgyvendinamuose projektuose. Jaunuoliams taip pat organizuojami verslumo ir motyvacijos skatinimo užsiėmimai, jie raginami dalyvauti įvairiose savanoriškose veiklose, įgyti kompetencijų socialinių partnerių organizuojamuose mokymuose. Pavyzdžiui, 2019 m. renginiuose „Pasimatuok profesiją“, „Pirmas darbas. Ką turi žinoti?“, „Profesinė karo tarnyba“ dalyvavo 36,9 tūkst. jaunuolių.

